

**MEDNARODNI SEMINAR O
VAROVANJU ZAPOSLENIH V BOLNIŠNICAH PRED TVEGANJI ZARADI
IZPOSTAVLJENOSTI RAKOTVORNIM SNOVEM PRI DELU
3. septembra 2021**

**Mag. Jorge BARROSO DIAS, dr. med.
Portugalsko združenje za medicino dela SPMT, Lizbona**

**Rakotvorne snovi, ki se uporabljajo v portugalskih bolnišnicah:
multidisciplinarna ocena tveganja**

Bolnišnice so vsestranske organizacije z več nalogami, vključno z diagnosticiranjem in zdravljenjem bolnikov. Nekateri bolniki v bolnišnicah so delavci, ki so bili žrtve poklicne izpostavljenosti rakotvornim snovem. Hkrati pa so v bolnišnicah zaposleni zdravstveni delavci, ki so lahko izpostavljeni več rakotvornim snovem z morebitnim kumulativnim učinkom.

Antineoplastična zdravila in citostatiki so izstopajoč primer rakotvornih snovi, ki se uporabljajo na delovnem mestu in pomenijo enega največjih izzivov za službe, ki se ukvarjajo z varnostjo in zdravjem pri delu. Z vidika medicinskih raziskav na področju zdravja pri delu so bolnišnice tudi referenčno delovno okolje za razvoj nadzornih postopkov za poklicno izpostavljenost rakotvornim snovem v drugih organizacijah in poklicnih okoljih. Tak primer so veterinarske ustanove, v katerih se pri običajnih postopkih za pripravo/dajanje antineoplastičnih zdravil še vedno uporabljajo nezadostne prakse, ki v bolnišničnem okolju niso več sprejemljive.

Po drugi strani pa tudi antineoplastična zdravila povzročajo velike izzive pri uporabi temeljnih pravil STOP (zamenjava, tehnični ukrepi, organizacijski ukrepi in osebna zaščita) Časovnega načrta o rakotvornih snoveh. Čeprav je bil dosežen velik napredek z izboljšavami tehničnih ukrepov pri antineoplastičnih zdravilih, pa njihova zamenjava ni mogoča, saj gre za posebno zdravljenje bolnikov.

Poklicna izpostavljenost citostatikom se lahko pojavi v več primerih: 1) sprejem, prevoz in skladiščenje; 2) priprava (rekonstitucija/redčenje zdravil); 3) dajanje (priklop/odklop prenosa po zunajceličnih veziklih); 4) zbiranje/odstranjevanje uporabljenega materiala in drugih

odpadkov; 5) odstranjevanje izločkov zdravljenih bolnikov; 6) neposreden stik z izdelkom: stik s površinami, čiščenje enote za pripravo, čiščenje razlitja itd.

Glavni načini izpostavljenosti so:

- koža: neposreden stik z zdravili, površinami ali opremo, ki je okužena;
- vdihavanje: nekatera zdravila lahko izhlapijo pri sobni temperaturi, ali pa nastanejo aerosoli in prah, ko se z njimi rokuje;
- oralno: neobičajen način, ki je povezan z okuženimi rokami;
- parenteralno: nesreče z ugrizom.

IARC (Mednarodna agencija za raziskave raka) opredeljuje več citotoksičnih zdravil, za katere obstaja dovolj dokazov, da se lahko štejejo kot rakotvorna za ljudi (glede na tveganje za raka pri zdravljenih bolnikih). Ciklofosamid je eno najbolj raziskanih antineoplastičnih zdravil. Okoljski nadzor in biološko spremljanje kazalnikov poklicne izpostavljenosti sta izziva za zdravje pri delu, saj so za poklicno izpostavljenost značilni predvsem:

- nizki odmerki v daljšem časovnem obdobju;
- visoki odmerki v naključnih situacijah.

Med portugalskim predsedovanjem Svetu Evropske unije je naša delovna skupina intenzivno razpravljala o najboljšem okviru za antineoplastična zdravila v posodobitvi evropske direktive o CMR (snoveh, ki so razvrščene kot rakotvorne, mutagene ali strupene za razmnoževanje). Razprava še poteka.

»[...] Evropski parlament in deležniki so poudarili tudi potrebo po zaščiti zdravstvenega osebja, izpostavljenega nevarnim zdravilom in drugim tveganjem. Evropska komisija in agencija EU-OSHA sta začeli obsežne študije in dialoge s strokovnjaki in deležniki o tem, kako ta tveganja obravnavati kot del učinkovitega zagotavljanja zdravstvenega varstva.« (Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027: varnost in zdravje pri delu v spreminjajočem se svetu dela, Bruselj, 28. 6. 2021)